

LAPSI NÄKYVÄKSI

Lapsen kirja varhaisen vuorovaikutuksen
tukemisen työvälineenä

Martiina Lahti ja Elli Piirainen
Opinnäytetyö, syksy 2011
Diakonia-ammattikorkeakoulu Diak Etelä,
Kauniainen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntaus-
tumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) +
Kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoi-
suus

TIIVISTELMÄ

Lahti, Martiina & Piirainen, Elli. Lapsi näkyväksi – Lapsen kirja varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen työvälineenä. Kauniainen, syksy 2011, 114 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Kauniainen. Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyöntekijän virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda varhaista vuorovaikutussuhdetta tukeva työväline Helsingin ensi- ja turvakotienliiton avopalveluyksikkö Esmiinalle. Kyseessä on produkti eli toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuloksena syntyi Lapsen kirja. Lapsen kirja koostuu tehtävistä joiden tavoitteena on nostaa lasta näkyvämmäksi vanhemmalle, joka puolestaan tukee lapsen ja vanhemman varhaista vuorovaikutussuhteen syntyä ja kehitystä. Kirja on tehty työvälineeksi avopalveluyksikkö Esmiinalle.

Avopalveluyksikkö Esmiinan palvelut on suunnattu päihdeongelmallisille raskaana oleville ja alle 3- vuotiaiden lasten äideille. Tämän takia opinnäytetyön teoreettiseksi viitekehikseksi valittiin varhainen vuorovaikutus ja päihteet. Kirja tehtiin parityönä ja yhteistyössä Esmiinan kanssa. Kirja muodostui yhteisten keskusteluiden ja työelämätahon toiveiden pohjalta.

Lapsen kirjan tarkoituksena on tukea varhaistavuorovaikutusta, ja saada lasta näkyvämmäksi. Kirja on tarkoitettu jäämään perheelle muistoksi raskaudesta ja lapsen ensimmäisistä vuosista.

Avain sanat: Avopalvelu Esmiina, varhainen vuorovaikutus, Lapsen kirja produkti, vanhemmus, päihteet

ABSTRACT

Lahti, Martiina and Piirainen, Elli.

Book as a tool for supporting early interaction.

114 p., 3 appendice. Language: Finnish. Kauniainen, Fall 2011.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the thesis was to create a tool for The Federation of Mother and Child Homes and Shelters outreach service Esmiina. The thesis was a production and as a result we created a book as a tool for supporting early interaction. The book contains exercises helping to make the child more visible for parents. The parents fill out the book with their named counselor. This creates and supports early interaction between parents and the child.

The Federation of Mother and Child Homes and Shelters outreach service Esmiina provides facilities for pregnant women and mothers with under three – year- old children who are intoxicant abusers. Early interaction and intoxicants have a central role in Esmiina and therefore early interaction and how intoxicants affect parenthood were chosen as the theoretical framework. The thesis was done in partnership with Esmiina, and the exercises were formed according to the wishes of the Esmiina's open-care counselors. During the writing process the book amended according to the feedback received. The book has 69 pages of writing exercises, pictures and practical exercises.

The intention is to give the book to the families when the client period ends in Esmiina ensuring the family obtains a concrete memory of the pregnancy and the child's first years.

Keywords: early interaction, product, intoxicant, support, exercise, book

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	AVOPALVELU YKSIKÖ ESMIINA	8
3	VARHAINEN VUOROVAIKUTUS.....	11
3.1	VARHAINEN VUOROVAIKUTUS RASKAUSAIKANA	12
3.2	VANHEMMAN JA VAUVAN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS	12
3.3	VARHAISEN VUOROVAIKUTUSSUHTEEN HÄIRIINTYMINEN	14
4	KIINTYMYSSUHDE.....	16
5	VANHEMMUUS JA PÄIHTEET	19
6	VARHAINEN VUOROVAIKUTUS JA PÄIHTEET	22
7	LAPSEN KIRJA VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN TYÖVÄLINEENÄ	24
8	PROSESSIN ETENEMINEN	28
9	LAPSEN KIRJAN ÄÄRELLÄ.....	32
	LÄHTEET	33

LIITE 1: Lapsen kirja

LIITE 2: Palautelomake Lapsen kirjasta

LIITE 3: Saatesanat Esmiinalle

1 JOHDANTO

Äitiys ja äidinrooli ovat tarkkaan määriteltyjä asioita kulttuurissamme. Tiedämme, mitä siihen kuuluu ja ennen kaikkea, mitä siihen ei kuulu. Päähteet ovat yksi asia, jota äitiyteen ei liitetä ja kuitenkin varovaisen arvion mukaan maassamme olisi vuodessa 300–3000 päihteille altistunutta raskautta ja sikiötä. Onneksi nykyinen yhteiskuntamme on muuttunut tällä vuosituhatluvalla kontrolloivasta ymmärtäväisemmäksi, päihderiippuvaisten tulevien ja jo olevien vanhempien suhteen. Nykyään äidin ja lapsen on mahdollista päästä yhdessä hoitoon, jossa tuetaan päihteettömyyden lisäksi vanhemmuutta ja yritetään pehmein keinoin saada äiti ymmärtämään lapsen etu. (Nätkin 2006, 17; Ritvanen 2004, 54–55.)

Avopalveluyksikkö Esmiina on Ensi- ja turvakotienliiton palvelu, joka on erikoistunut tukemaan päihdeongelmaisten äitien päihteettömyyttä, vanhemmuutta sekä varhaista vuorovaikutusta. Asiakaskohderyhmänä ovat raskaana olevat naiset sekä alle 3-vuotiaiden lasten perheet, joissa äidillä tai molemmilla vanhemmilla on päihderiippuvuus. Yleisiä tavoitteita ovat sikiövaurioiden ehkäisy ja minimointi raskausaikana, toimivan vuorovaikutussuhteen tukeminen, vauvaikäisten lasten terveen kehityksen tukeminen perheissä, joissa toisella tai molemmilla vanhemmilla on päihdeongelma. Lisäksi tavoitteena on kehittää päihdeongelmaisten vauvaperheiden kohtaamista, tukemista sekä hoitoon ohjaamista sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Ensi- ja turvakotien liitto ry i.a.)

Idea lapsen kirjasta syntyi Esmiinassa eräässä henkilöstön kokouksessa, jossa toive materiaalista, jonka avulla vanhemmat voisivat kuvailla lastaan erilaisten tehtävien avulla, syntyi. Keskustelimme ensin keskenämme olisiko meillä kiinnostusta toteuttaa tällainen materiaali ja minkälainen se voisi olla. Tämän jälkeen ehdotimme Esmiinan henkilökunnalle, että voisimme toteuttaa materiaalin opinnäytetyönämme.

Monelle suomalaiselle ovat varmasti tuttuja niin kutsutut ”lapsen ensimmäinen kirja” –julkaisut, joihin vanhemmat merkitsevät lapsen ensimmäisten vuosien

kehityksen ja merkittävät tapahtumat: ensimmäinen sana, hammas, askel, pituuskasvu, syntymäpäivät ja niin edelleen. Opinnäytetyömme lähtökohdat ovat juuri noissa kirjoissa. Lapsen kirja alkaa raskausajasta ja jatkuu noin 3 ikävuoteen asti. Tavoitteena on synnyttää äidille ja lapselle muisto raskaus-, vauva- ja taaperoajasta, mutta ennen kaikkea saada uudenlainen työkalu Esmiinaan tukemaan perheitä varhaisessa vuorovaikutuksessa.

Kirjamme eroaa aiemmin julkaistuista sillä, että keskitymme enemmän perheen arkeen ja sen sujumiseen, lapsen ominaisuuksiin sekä vanhemman ja lapsen yhteisiin hetkiin. Kirjaa täytetään yhdessä Esmiinan ohjaajan kanssa, jotta ohjaaja voi tarvittaessa nostaa kirjasta aiheita keskusteluun tai asiakas voi kertoa tehtävästä heränneistä mietteistään. Asiakkuuden päättyessä materiaali jää perheelle.

2 AVOPALVELU YKSIKKÖ ESMIINA

Äitiys ja päihteet herättävät tunteita ja jakavat mielipiteitä. Päihderiippuvaiset vanhemmat ja heidän tilanteensa on saanut 2000 –luvulla entistä enemmän myös median huomiota. Vuonna 2004 Yhteisvastuukeräyksen keräyskohteena oli Suomessa Totisesti toisenlainen elämä –projekti, joka kehitti uusia toimintamalleja kotikäyntityöhön päihdeongelmaisten raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden kanssa tehtävään työhön. Yhteisvastuukeräyksen teema oli tuolloin ”Jotta äidinrakkaus toteutuisi”. Tarkoituksena oli lieventää pelkoja ja ennakkoluuloja päihderiippuvaisia äitejä kohtaan sekä nostaa asiaa esille. Keräys korosti kaiken kaikkiaan äitiyttä mahdollisuutena uuteen. (Juttula 2006, 55–59.)

Päihderiippuvaisia raskaana olevia naisia ja pienten lasten äitejä hoitavaan Ensi- ja turvakotien liiton avopalveluyksikkö Esmiinaan ja sen toimintaan tutustumme koulun opintokäynnin kautta. Elli Piirainen kävi opintokäynnillä Esmiinassa syksyllä 2009 ja keväällä 2010 oli harjoittelussa Esmiinassa mielenterveys ja päihteet opintojaksolla. Keväällä 2010 sovittiin yhdessä opinnäytetyön tekemisestä Kirkon ulkomaanavulle. Koska aikataulu pitkittyi Kirkon ulkomaanavun taholta, päätimme kuitenkin luopua siitä opinnäytetyö aiheesta.

Suurin osa asiakkaista päätyy Esmiinaan lastensuojelun kautta. Muita ohjaavia tahoja ovat päihdeongelmiin erikoistuneet ensikodit ja Järvenpään sosiaalisairaala. Asiakkaat ovat keskimäärin 20–29-vuotiaita vain peruskoulun käyneitä naisia, joilla on päihderiippuvuus. Lapset ovat usein alle vuoden ikäisiä hoitojakson alkaessa. Tällä hetkellä suurimmalla osalla äideistä on huume ja/tai lääkeriippuvuustausta. Alkoholi on myös yleinen lisäksi käytetty tai pelkästään käytetty päihde. Monella on todettu c-hepatiitti sekä jokin mielenterveyden häiriö, kuten masennus, ahdistuneisuushäiriö, kaksisuuntainen mielialahäiriö tai epävakaa persoonallisuus. Asiakkaat ovat usein myös itse hyvin traumatisoituneita oman perhehistoriansa kautta.

Keskimäärin hoitojakso kestää reilun vuoden. Vuoden 2010 aikana Esmiinassa oli asiakkaana 20 perhettä. Heistä 19 asui Espoossa ja yksi Helsingin alueella.

Asiakaskunta koostui 20 äidistä, joista 7 oli raskaana asiakkuuden alkaessa, viidestä isästä ja 15 lapsesta. Perheistä 15 oli ennestään lastensuojelun asiakkaita ja 5 aikuissosiaalityön asiakkuudessa raskausaikana ennen Esmiinän hoitojakson alkua. Vuoden aikana tehtiin 550 käyntiä työntekijän luona ja 52 kotikäyntiä asiakkaan luona. (Laitila, 2011.)

Asiakkuus Esmiinassa aloitetaan tutustumisella ja pian sen jälkeen lastensuojelutapaamisella, jolloin pohditaan, minkä takia on hakeuduttu Esmiinaan, kirjataan tavoitteet ja laaditaan kuntoutussuunnitelma. Tapaamisiin voivat osallistua myös esimerkiksi A-klinikka, omaiset ja neuvola. Näitä palaverieita jatketaan koko asiakkuusjakson ajan noin kerran kuukaudessa. Tämän jälkeen pyritään saavuttamaan asetettuja tavoitteita, tukea vanhemmuutta ja varhaista vuorovaikutusta. Lopulta päätetään kuntoutuksen päättämisestä sekä jatkosuunnitelmista, jotka kirjataan ylös loppuneuvottelussa ja tehdään yhteenveto kuntoutusjaksosta. Esmiinasta tehdään vielä seurantaa noin puolen vuoden jälkeen asiakkuuden päättymisestä. Käytännössä asiakkaaseen otetaan yhteyttä puhelimitse ja kyseellään kuulumisia.

Esmiinän perustehtäviä ovat päihdekuntoutus, vanhemmuuden tukeminen ja varhaisen vuorovaikutussuhteen vahvistaminen sekä verkostotyön parantaminen. Päihdekuntoutukseen kuuluu päihteettömyyden ja elämänhallinnan tukemista, joka tapahtuu tapaamalla omaa työntekijää säännöllisesti, osallistumalla keskustelu- ja toimintaryhmiin. Vertaistukea saadaan yhteisöltä yhteisten ruokailujen, kokousten, leirien ja retkien avulla. Lisäksi asiakkaat antavat säännöllisesti päihdeseuloja. Kaikkeen tähän työskentelyyn sisällytetään keskustelua vanhemman päihteiden käytöstä lapsen näkökulmasta, päihteettömän arjen rakentamisesta, päihdehistorian käsittelyä, päihteisiin uudelleen palaamisen ehkäisyä ja käsittelyä, omien voimavarojen etsimistä sekä naiseuden ja äitiyden pohtimista suhteessa päihteiden käyttöön.

Esmiinän erilaisia toimintamuotoja ovat yksilö- ja perhetapaamiset, keskustelu- ja toiminnalliset ryhmät, kotikäynnit, puhelinneuvonta, konsultaatio ja koulutus sekä verkostotyö. Käytännön työskentelytapoja ovat vanhempi - lapsi työskentely, musiikkiterapia, theraplay-vuorovaikutusleikkihoito, toiminnalliset ryhmät sekä kotikäyntityöskentely. Tarkoituksena on työskennellä asiakaslähtöisesti

yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstön kanssa. (Ensi- ja turvakotien liitto ry i.a.)

Esmiinan työmuodoissa käytetään jo satunnaisesti kirjamme tehtäviä vastaavia työskentelytapoja, kuten esimerkiksi verkostokartta ja valokuvat. Työskentelyistä puuttuu kuitenkin jatkumo ja jokainen työskentelykerta onkin irrallinen. Kirjan kautta työskentelykertoihin syntyy jatkumo ja on helpompi palata aikaisempiin kertoihin materiaalin muodostamassa kokonaisuudessa. Työskentelyn päätteeksi vanhemmalle jää muisto ennen kaikkea lapsen ensimmäisistä vuosista ja kirjan täyttämistä voi tarvittaessa jatkaa vielä kotonakin asiakkuuden Esmiinassa päätyttyä. Kirjan tarkoituksena ei siis ole muistella aikaa Esmiinassa, vaan perhearkea lapsen ollessa pieni.

3 VARHAINEN VUOROVAIKUTUS

Avopalvelu Esmiinassa vanhemmuuden ja varhaisen vuorovaikutuksen tehtävän toteutuksessa pyritään toimivan vuorovaikutussuhteen syntymiseen äidin ja vauvan välille, vanhemmuuteen valmistautumiseen ja siinä vahvistumiseen sekä lapsen turvallisen ja terveen kehityksen tukemiseen. Työskentelyissä pyritään suhteen luomiseen jo vauvan ollessa kohdussa, vanhemman reflektiivisen kyvyn vahvistamiseen, lapsen tunteiden ja tarpeiden tunnistamiseen ja niihin vastaamiseen sekä vanhemman oman lapsuuden käsittelyyn. Vanhemmuutta pohditaan kirjassa useissa tehtävissä, sekä sitä mitä omassa lapsuudessa on ollut hyvää.

Opinnäytetyössämme käytämme sikiöstä termiä ”masuvauva”. Tämä termi on käytössä myös Esmiinassa ja halusimme sen sieltä myös työhömmme. Termi on paljon lämpimäpi ja tunteikkaampi kuin puhuminen sikiöstä. Varhaisen vuorovaikutussuhteen kannalta uskomme myös terminkäytöllä olevan merkitystä. ”Sikiö” on kliininen ulkopuolisen, kuten lääkärin, käyttämä termi, mutta olisi kolkkoa jos odottava äiti kutsuisi lastaan sikiöksi. Lähes kaikki vanhemmat keksivätkin raskausaikana lapselleen hellyttely nimen, jota käyttävät aina virallisen nimen valitsemiseen asti.

Vanhemman ja vauvan välinen vuorovaikutus on pitkän ajan, perinnön ja oman historian muovaama asia. Ei ole olemassa yhtä muottia, jossa jokaisen suhde tulisi olla vaan jokainen vanhempi ja vauva rakentavat omanlaisensa suhteen. Etukäteen on mahdotonta ennustaa, mitä vuorovaikutussuhteessa tulee tapahtumaan tai minkälaiseksi se muodostuu. Brittiläisen psykiatrin John Bowlbyn sanoin ”Kiintymyssuhdeteoria on yritys käsitteellistää ihmisen taipumusta muodostaa voimakkaita tunnesiteitä toisiin ihmisiin.” Vanhemmuus on mahdollisuutta kasvaa koko ajan. Vanhemmuus ei ole koskaan valmis. (Siltala 2003, 16–18; Sinkkonen 2003, 93.)

Vauvan kehityksessä ei enää erotella fyysistä ja psyykkistä kehitystä, vaan kehitys luokitellaan biologiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen. Nämä kulkevat tiiviisti toistensa rinnalla, toisia kehitysvaiheita tukien. Varhaisen vuorovaikutuk-

sen laatu ennustaa lapsen myöhempää kehitystä. Varhainen vuorovaikutus on kivijalka myöhemmän iän ihmissuhteille, siksi äidin ja lapsen kiintymyssuhteen on oltava riittävän turvallinen, jotta lapsen on helppo ilmaista tunteitaan ja tarpeitaan. Lapsi tarvitsee hoivaa ja hänen täytyy saada tuntee olevansa hyväksyty. Lapsen perusuottamus rakentuu hyväksyvän ilmapiirin pohjalle. On myös tärkeää että vanhempi kokee kykenevänsä hoitamaan lastaan ja ymmärtämään lapsensa tarpeet. (Savonlahti & Pajulo 2001, 136.)

3.1 Varhainen vuorovaikutus raskausaikana

Vanhemman ja vauvan vuorovaikutussuhde alkaa muodostua jo kauan ennen syntymää. Vauva aistii kohdussa paljon ympäristöstään ja äidistään samoin kuin äiti aistii vauvasta. Myös isä voi muodostaa suhdetta masuvauvaan juttelemalla tälle ja ottamalla potkuja vastaan kädellään sekä jakamalla äidin kokemuksia neuvoloissa ja ultraäänitutkimuksissa. Äidin ja lapsen symbioosi jakaa niin fyysiset kuin henkiset vahvuudet sekä heikkoudet vauvan kanssa. Äidin mieliala välittyy masuvauvaan. Tasapainoinen äiti on kykenevä havainnoimaan ja tunnistamaan vauvan rytmejä, liikkeitä, hiljaisuutta ja tulkitsemaan niitä. Äiti pystyy siis tunnistamaan milloin masuvauva on kiihtynyt, milloin levollinen. Yhteiset tunnekokemukset jaetaan jo sikiöaikana ja ne ovat tärkeitä tulevan suhteen muodostumisen kannalta. (Siltala 2003, 19–22.)

3.2 Vanhemman ja vauvan välinen vuorovaikutus

Terve vauva syntyy maailmaan uteliaana, yhteyttä hakevana ja monipuolisin aistein varustettuna. Hän etsii äitiään ja ympäristöään monin eri tavoin. Tutut hajut, maut, äänet ja liikkeet lähentävät vauvaa äitiinsä synnytyksen jälkeen. Kyllin hyvä fyysinen stimulointi vahvistaa vuorovaikutusta, mutta liian voimakas voi karkottaa. Pienellä vauvalla on jo inhimillinen perustarve ymmärtää ja tulla

ymmärretyksi. Lapsen kiinnittyminen aikuiseen on vastasyntyneen elinehto, joten vauva kiinnittyy aina aikuiseen, joka on lähellä, myös laiminlyövään, vihamieliseen tai etäiseen vanhempaan, jos parempaa ei ole. Lapsen saadessa oikeaa tietoa ja tunnetta pienestä pitäen, syntyy turvallinen kiintymyssuhde. Ensimmäisen ikävuoden tavoitteena onkin luottamuksellisen ja turvallisen tunteen muodostuminen ja kehittyminen. Vastasyntyneellä on valmiudet alusta asti tämän suhteen muodostamiseen lähimmän hoitajansa kanssa. Synnytyksen jälkeinen aika on erityisen otollinen tämän suhteen kehittymiselle. (Siltala 2003, 26–29; Sinkkonen 2003, 98; Mäkiranta 2004, 11.)

Synnytyksen jälkeen äidin tulee tarkistaa raskaudenaikaiset mielikuvansa ja sopeutua muutokseen, mutta hänen tulee myös auttaa vauvaa sopeutumaan kohdun ulkopuoliseen elämään. Vauva hakee fyysistä kontaktia vanhemmiltaan, jonka avulla alkaa rakentua suhde. Vanhempi alkaa ymmärtää vauvaansa katseiden, liikkeiden, rytmin ja äänien avulla. Myös vauva oppii tulkitsemaan vanhempiaan. Hiljalleen molemminpuoliseen alkukaaokseen, vuorovaikutuksen avulla, alkaa syntyä järjestystä ja rakennetta. (Siltala 2003, 24–27.)

Vauva pyrkii luonnostaa aktiiviseen vuorovaikutussuhteeseen äidin, tai muun häntä hoivaavan ihmisen kanssa. Tällä tavoin vauva tuo esille myös omia tarpeitaan ja tunteitaan hoivaajalle. Äidin tehtävä on rakentaa vauvalle elämän ja vuorovaikutuksen perusta säätelämällä ja stimuloimalla vauvan ärsykyttä, sekä samalla suojelemalla liialta ärsykykkeitä. Vauvan kannalta on tärkeää, että äiti on herkkä havaitsemaan vauvan vuorovaikutus aloitteita, sekä tulkitsemaan niitä. Näin äiti ja vauva löytävät tasapainoisen vuorovaikutussuhteen joka suojaa ja kannattelee vauvaa. Esmiinan asiakkaille tämä on usein vaikeaa. Äidin päihderiippuvuus usein samentaa äidin kykyä tulkita ja reagoida vauvan tarpeisiin. Myös korvaushoitolääkityksen vaikutusta on usein mietitty. (Savonlahti, Pajulo ja Piha 2003, 330.)

Kun tiettyjä tapahtumasarjoja toistetaan usein, syntyy lapsen mielessä syyseuraussuhteita: Kun itkun nälkääni vanhempani tulevat ruokkimaan. Kun itkun märkää vaippaa, se vaihdetaan ja niin edelleen. Lapsi testaa myös vanhempien reaktioita silloin, kun hän ilmaisee negatiivisia affekteja. Vanhempien kyky reflektoida itseään on oleellista turvallisen kiintymyssuhteen muodostumisen kannalta. Virittäytyminen lapsen tunnetiloihin ja eläytyminen niihin on edellytys lap-

sen eläytymiselle omiin tunteisiinsa ja niiden käsittelyyn. Vanhemman tehtävänä on aloittaa nämä positiiviset kohtaamiset, joihin vauva voi alkaa vastata positiivisesti. Lapselle syntyy tarpeistaan jännitystiloja, jotka vanhempi laukaisee hoidollaan ja muodostaa tilalle turvallisuuden tunteen. Ensimmäisen elinvuoden aikana vuorovaikutus rakentuukin lähinnä sanattomaan yhdessäoloon ja vuorovaikutus tapahtuu arjen tilanteissa. (Siltala 2003, 26–29; Määttänen 2003, 58; Salo ja Tuomi i.a; Mäkiranta 2004, 11.)

Äidin koetaan usein tuovan vuorovaikutustilanteisiin sellaisia elementtejä, jotka kokemuksena liittävät äidin ja vauvan tiiviisti yhteen. Tällainen vastavuoroisuus muovaa vauvan psyykkistä ja sosiaalista kehitystä ja antaa niille suunnan sekä elämälle muodon. Äidin aito läsnäolo, osallistuminen ja sitoutuneisuus vauvan kanssa olemiseen ovat tunnistamisen perusta ja huomatuksi tuleminen on minuuden kokemuksen peruskivi. Sensitiivinen äiti tunnistaa siis lapsen viestejä ja vastaa niihin mahdollisimman nopeasti ja sensitiivisellä käyttäytymisellään äiti luo pohjan kiintymyssuhteen muodostumiselle. Varhainen kiintymyssuhteen laatu toimii taas pohjana myöhemmille ihmissuhteille. (Kivijärvi 2003, 252–253.)

Varhaisen kiintymyssuhteen tutkimiselle videotekniikan käyttö on avannut aivan uusia ovia. Tieto on lisännyt kysymyksiä, mutta koska varhainen vuorovaikutus on ihmissuhteiden äärimuoto, on sen tutkiminen paljastanut monia perusasioita. Maailmaa on alettu katsella nyt myös pienen lapsen silmin. (Tamminen 2004, 47.)

3.3 Varhaisen vuorovaikutussuhteen häiriintyminen

Äidin ja vauvan vuorovaikutuksen häiriintymiselle on olemassa myös riskejä. Riskit voivat olla joko biologisia, psykologisia tai sosiaalisia, ja ne voivat liittyä joko äitiin, vauvaan tai ympäristöön. Päihdeäidillä riskitekijät usein liittyvät useampaan osa-alueeseen. Äitiin liittyviä riskejä ovat muun muassa päihderiippuvuus, psyykkiset ongelmat tai alkeelliset kyvyt vanhemmuuteen. Vauvaan liittyviä riskejä ovat muun muassa vauvan keskosuus äidin päihteiden käytön seurauksena, sairaus ja vammautuminen. Ympäristöön liittyviä riskejä ovat esimer-

kiksi köyhyys, syrjäytyneisyys ja tukiverkoston puute. (Savonlahti, Pajulo & Piha 2003, 330–331.)

Varhaisen vuorovaikutussuhteen muodostumiseen ei tarvita ihmeellisiä taikatemppuja tai fyysisiä ponnisteluja, vaan suhde muodostuu arjeaskareiden myötä. Leikkiminen, kylvettäminen, syöttäminen ja muut arjen tilanteet ovat vuorovaikutustilanteita, jotka riittävät mainiosti vauvan vuorovaikutustarpeen täyttymiseen. Lapsen kirja on pyrkinyt huomioimaan paljon juuri näitä pienen lasten arkeen liittyviä tilanteita, joita vanhempi saa kuvata erilaisin keinoin.

4 KIINTYMYSSUHDE

Lapsi muodostaa vauvana tunnesiteen eli kiintymyssuhteen perheessä läheisiin ihmisiin, joilta hän saa lohtua, hoivaa ja turvaa. Kiintymyssuhde muodostuu niihin henkilöihin, jotka omistautuvat lapselle ja säilyttävät lapseen psyykkisen ja fyysisen yhteyden. Bowlbyn mukaan lapsen ensisijainen huoltaja on henkilö, johon lapsi ensimmäisenä kiintyy. Usein tämä henkilö on lapsen biologinen äiti, mutta se voi olla myös kuka tahansa muu henkilö; esimerkiksi lapsen isä, hoitaja tai adoptiovanhempi. Tämä henkilö on kuitenkin sellainen ihminen, joka kantaa vastuuta lapsen hyvinvoinnista, niin psyykkisestä kuin fyysisestäkin. Lapsen kiintymyssuhde muodostuu usein erilaiseksi esimerkiksi äitiä, isää tai sisaruksia kohtaan. Kiintymyssuhde riippuu täysin kokemuksista, joita lapsi tuntee tämä kyseisen henkilön kanssa. (Kouvo & Silvén 2010, 66–71.)

Kiintymiskäyttäytyminen on lapselle tapa ilmaista jotain menetettyä yhteyttä kiintymisen kohteeseen. Näin lapsi ilmaisee omia läheisyyden tarpeitaan. Kiintymiskäyttäytymistä voi ilmetä, kun lapsi kohtaa kaukaisen sukulaisen, perhetutun tai jonkin asian, joka liikkuu poikkeavalla tavalla. Silloin lapsi hakee kontaktia turvalliseen ihmiseen ääntelyllä, hymyllä, katseella, itkulla tai hakee mahdollisesti fyysistä kontaktia. (Kouvo & Silvén 2010, 70–72.)

Hoivakäyttäytymisellä tarkoitetaan sitä, kun lapselle läheinen ihminen vastaa lapsen tarpeisiin nostamalla lapsen syliin, halaamalla, suukottelemalla tai puhumalla lapselle lempeästi. Näitä asioita kannustetaan kirjan tehtävissä tekemään ja harjoittelemaan. Hellät kosketukset voivat olla vieraita ja vaikeita asioita Esmiinan vanhemmille. Monelle joudutaan esimerkiksi näyttämään miten lasta silitetään hellästi tai millainen äänensävy on lempeä. Näissä tilanteissa videointi voi olla hyödyksi, kun vanhempi näkee itse lapsen reaktiot erilaisiin kosketuksiin tai oman kehonkielensä tilanteessa. (Kouvo & Silvén 2010, 70–72.)

Jos lapsen kiintymyksen kohde ei vastaa lapsen tarpeisiin, voi lapsi kokea epävarmuutta sekä pelon ja ahdistuksen tunteita, ja lapsi luulee jäävänsä yksin. Lapsi reagoi tähän itkemällä lujemmin, kulkemalla kiintymyksen kohteen peräs-

sä tai takertumalla. Jos kyseistä mallia tapahtuu riittävän usein eikä lapsen tarpeisiin vastata johdonmukaisesti, lapsi oppii hiljalleen ylläpitämään läheisen ihmisen läsnäoloa ja läheisyyden tarvettaan joko tukahduttamalla tai voimistamalla ilmaisuaan. (Kouvo & Silvén 2010, 70–72.)

Jos lapsi kokee kiintymyssuhteensa riittävän turvalliseksi, ja lapselle läheinen ihminen on läsnä sekä saatavilla ja on lapsesta kiinnostunut, lapsi uskaltaa turvallisesti lähteä tutkimaan ympäristöään, mutta jos lapsi ei koe oloaan turvalliseksi, vaan kokee pelkoa ja ahdistusta, hakee lapsi turvaa kiintymisen kohteestaan. Kun lapsen stressi ja ahdistus kasvaa, hän hakee lohtua ja suojelua turvallisuuden tunteen saamiseksi takaisin. (Kouvo & Silvén 2010, 70–72.)

Bowlby nimesi nämä vuorovaikutussuhteiden sisäisille malleille nimeksi kiintymyssuhdemallit. Lapsen kirja auttaa vahvistamaan lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta, sillä mitä enemmän vanhemman on huomioitava lasta, sitä paremmaksi lapsen ja vanhemman kiintymyssuhde muodostuu. Lapsen kirjan tehtävät kannustavat vanhempaa turvallisen kiintymyssuhteen luomiseen ja vahvistamiseen erilaisten tehtävien, kuten leikin, kautta. (Kouvo & Silvén 2010, 71–74.)

Bowlbyn mukaan kiintymyssuhdemallit ovat jaettu kolmeen luokkaan: turvalliseen kiintymyssuhteeseen, välttelevään kiintymyssuhteeseen ja ristiriitaiseen kiintymyssuhteeseen. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi osaa ja uskaltaa ilmaista todellisia kokemuksiaan suoraan ja avoimesti. Lapsi kykenee myös luottamaan siihen, että hänen tarpeensa huomioidaan. Välttelevässä kiintymyssuhteessa lapsi yrittää vältellä negatiivisten tunteiden ilmaisua käyttäytymällä kiltisti niin, että negatiivinen huomio ei kohdistu häneen. Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa lapsi ei osaa luottaa keneenkään eikä tiedä, saako tunteiden ilmaisulla tarvitsemaansa hoivaa vai ei, tästä johtuen lapsi reagoi varmuudenvuoksi usein voimakkaasti eikä lasta ole helppo saada rauhalliseksi. Esmiinassa lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta arvioidaan videokuvauksen avulla. Tässä menetelmässä vanhempi ja lapsi suorittavat yksinkertaisia tehtäviä, kuten syömistä, leikkimistä ja rasvausta. Myöhemmin videota tarkastellaan ja arvioidaan yhdessä vanhemman kanssa. Esmiinassa videointi liittyy usein Theraplay vuorovaikutushoitoon. (Eronen, Kanninen, Katainen, Kauppinen, Lähdemäki, Oksala & Penttilä 2001, 53–59, Kouvo & Silvén 2010, 71–74.)

Lapsi tarvitsee kiintymyssuhteita säilyttääkseen turvallisen kokemuksen vanhemmista, tai häntä hoivaavasta henkilöstä. Ilman kiintymyssuhdemallia lapsen on vaikea itsenäistyä ja testata rajoja. Bowlbyn mukaan pitkään kestävä ja melko voimakas kiintymyssuhde on hyvän kehityksen edellytys. Sen avulla lapsen on mahdollista pitää yllä läheisyyttä aikuisen joka häntä hoivaa. (Eronen ym. 2001, 53–59; Kouvo & Silvén 2010, 71–74; Puolimatka 2010, 296.)

5 VANHEMMUUS JA PÄIHTEET

Päihdeperhe on perhe, jossa molemmat tai toinen vanhemmista käyttää päihteitä niin, että siitä on haittaa itselle tai muille perheenjäsenille. Päihdeongelma vaikuttaa monella tavalla erityisesti naisen vanhemmuuteen sekä lapseen. Vaikutus voi olla äidin kannalta positiivinen tai negatiivinen. Monelle raskaaksi tuleminen vaikuttaa vähentävästi päihteiden käyttöön ja moni lopettaakin tai vähentää tuntuvasti päihteidenkäyttöä, raskauden motivoimina. Joskus raskaus, ruusuksen haaveen muuttuminen arjeksi ja muut vastoinkäymiset lapsen hoidon kanssa lisäävät äidin päihteiden käyttöä. (Mäkiranta 2004, 7; Holmberg 2003, 10.)

Päihdeongelma koskettaa aina koko perhettä. Kuitenkin usein päihdeongelmaista kuntoutetaan yksilöllisesti, monesti ilman lapsia. Vanhemmat ja lapset erotetaan yleensä ainakin kuntoutuksen ajaksi. Joskus tämä onkin hyväksi sillä vieroittautuminen voi viedä vanhemman kaikki voimat ja hän ei yksinkertaisesti kykene huomioimaan ketään muuta siinä rinnalla.

Lapsen mukaan ottaminen mukaan kuntoutukseen on kuitenkin molempien kannalta voimaannuttava tekijä. Lapsen voi ottaa mukaan vanhemman saatuaan itsensä tasapainoon. Monelle lapsen mukaan saaminen toimii motivoivana tekijänä päihteettömyyteen. Lapsen menetys onkin monelle päihdevanhemmalle suurin pelko hoitoonahaketumisessa (Ruisniemi 2006, 165–179.)

Äidin päihteiden käyttö raskauden aikana on vaaraksi äidille ja masuvauvalle, mutta myös koko raskauden sujumiselle ja synnytykselle. Vaarana ovat äidin terveydentilan vaarantuminen, masuvauvan kehityksen häiriintyminen ja viivästyminen, ennenaikainen synnytys tai raskauden keskeytyminen. Synnytyksen jälkeen vauva voi kärsiä rajuistakin vieroitusoireista ja vaatia lääkitystä ja sairaalahoitoa useita viikkoja. Äidin raskausajan päihteiden käyttö näkyy usein vauvassa pitkäänkin. Se voi ilmetä itkuisuutena, fyysisinä oireina, kuten ime-misongelmana, kehityksen poikkeavuutena tai kielen kehityksen viivästymisenä. (Mäkiranta 2004, 7–9.)

Päihdeongelmaan liittyvät usein liitännäisongelmina fyysinen ja psyykinen huonovointisuus, ihmissuhteiden hajoaminen, taloudelliset ongelmat, rikollisuus. Suomessa tyypillisintä päihteiden käyttöä on sekakäyttö. (Holmberg 2003, 11–12.)

Päihdeperheissä lapset ovat usein vailla rutiineja, mikä luo lapsessa turvattomuuden tunnetta: koskaan ei tiedä, mitä seuraavaksi tapahtuu. Lapsen on vaikea ymmärtää vanhempien välillä nopeita mielialan muutoksia. Monesti lapsi saattaa joutua vanhempien välikappaleeksi keskinäisissä välienselvittelyissä. Päihteiden käytön sivusta seuraaminen traumatisoi lasta ja on todettu, että vanhempien päihteidenkäyttö lisää lapsen mielenterveysongelmien riskiä. (Holmberg 2003, 15–23.)

Päihdeäidit rakentavat vanhemmuuttaan omista lapsuuden kokemuksista, jotka usein ovat olleet turvattomia ja vaikeista elämäntilanteista koostuvia. Moni päihdeäiti on tänä päivänä myös yksinhuoltaja, joka osaltaan kasaa vastuuta ja paineita äidille. Sillä kuinka valmis päihdeäiti on vanhemmaksi, on paljon merkitystä lapsen kehitykselle. Äiti saattaa hakea lohtua ja hyväksyntää lapsestaan väärällä tavalla. (Savonlahti, Pajulo & Piha 2003, 328–329.)

Päihdeongelmaiset äidit ovat usein katkaisseet välinsä lapsuuden perheeseen, ystäviin sekä muihin läheisiin. Jos puolisoakaan ei ole paikalla tukemassa äidin vanhemmuutta, saattaa vanhemmuus olla liian raskas taakka yksin kannettavaksi. Päihdeäidin oma äiti suhde on usein ollut hyvin vaikea, ja siksi oma raskaus, synnytys ja lapsen kasvattaminen herättävät ristiriitaisia tunteita. Jos nämä ristiriitaiset tunteet liittyvät vauvan ja äidin vuorovaikutus suhteeseen, saattaa se olla vauvan kannalta erittäin haitallista. Äitien aloitteellisuus vuorovaikutustilanteisiin saattaa olla puutteellista tai heikkoa. Heidän on vaikea ilmaista iloa ja nautintoa arjessa. (Savonlahti, Pajulo & Piha 2003, 329–330.)

Hyvien hetkien löytäminen arjesta ovat kenelle tahansa voimaannuttavia ja eteenpäin vieviä asioita. Lapsen kirja pyrkii auttamaan huomaamaan näitä hetkiä, luomalla sopivia kehyksiä arjentalanteisiin, jolloin vanhemman täytyy kiinnittää huomiota erilaisiin tilanteisiin ja analysoida niitä. Oliko tämä minusta mukavaa? Mitä mieltä lapsi oli? Löydettyään molempien kannalta mukavan hetken, pääsee vanhempi ikuistamaan sen ylös Lapsen kirjaan, jolloin hetkeen on helppo palata vielä vuosienkin jälkeen.

Lastensuojelun asiakkuus luo myös paineita arjessa selviytymiseen. Päihdevanhempi saattaa kokea, että hänen on pidettävä asunto erityisen siistinä tai lasten vaatteissa ei saa olla tahroja, koska milloin vain voidaan sosiaalitoimesta tulla tarkistamaan ja viedä lapset pois. Riittävä vanhemmuus käsite vääristyy heillä ja moni vanhempi uupuu jossain vaiheessa. Tämä lisää perheissä päih-teisiin palaamisen riskiä. (Väyrynen 2006, 85–87.)

6 VARHAINEN VUOROVAIKUTUS JA PÄIHTEET

Vanhempien mahdollinen päihdeongelma on usein vahingollista varhaisen vuorovaikutussuhteen muodostumiselle. Jo raskausaikana äidin päihdeongelma aiheuttaa niin fyysiseen ja psyykkiseen kehitykseen vaurioita. Äiti voi kokea syyllisyyttä tai vältellä masuvauvan kontakteja päihdeongelman vuoksi. Syntyneen vauvan hoito ja perustarpeisiin vastaaminen voivat olla puutteellisia vanhemman päihdeongelman takia. Myös elinolosuhteet kärsivät usein päihdeongelman vuoksi. Päihdeongelmaisen perheen arkea eivät määritä lapsen tarpeet vaan päihdeongelmaisen tarpeet ja ongelmat. Vauvan vieroitusoireet saattavat olla äidille raskaita vauva on veltto, huutaa paljon, ei syö eikä nuku ja näin äiti turhautuu ja siirtää turhautumisen vauvaan. Oireiden takia vauvan vuorovaikutus aloitteet saattavat olla epäselviä, ja niitä on vaikea tulkita. Jos äiti ei ymmärrä vauvan viestejä on hänen myös vaikea vastata niihin. (Savonlahti & Pajulo 2001, 139–140; Mäkiranta 2004, 9–10.)

Suurin osa päihderiippuvaisista äideistä on tullut raskaaksi vahingossa. Päihteiden käytön takia asia huomataan vasta kun raskaus on edennyt niin pitkälle, ettei esimerkiksi abortti ole enää mahdollinen vaihtoehto. Raskaus voi olla naiselle shokki ja ainoaksi mahdollisuudeksi koetaan kieltäminen, jolloin päihteidenkäyttö jatkuu normaalisti. Monelle raskaus on kuitenkin uusi alku ja suurin osa pyrkii lopettamaan tai vähentämään päihteiden käyttöään raskausaikana. (Ojanen 2006, 119–122.)

Monilla päihdeongelmaisilla äideillä on usein oma traumaattinen taustansa. Heille on usein vaikeaa kohdata oma vauvansa tunnetasolla tai tulkita hänen tarpeitaan. Myös oman äitiyden ajattelemisen ja sisäistämisen koetaan usein haastavana. Monella ei ole olemassa hyvän vanhemman roolimallia, vaan on aloitettava vanhojen huonojen mallien tunnistamisesta ja niiden vaihtamisesta uusiin riittävään vanhemmuuteen tukeviin malleihin. Päihdeäidit saattavat huomaamattaan odottaa lapseltaan ei-ikätaisoista kehitystä ja taitoja joita lapsen ei tule vielä hallita. Näillä äideillä on myös liian korkeat odotukset äitiydestä ja lapsen hoivaamisesta, sekä siitä johtuva alhainen pettymyksien sietokyky, joka

johtaa turhautumiseen. Suurin osa päihdeäideistä elää yksinhuoltajina ilman toisen tukea, ja näin äiti saattaa hakea usein tukea lapsestaan. (Savonlahti & Pajulo 2001, 137–138; Sjöberg 2009, 19.)

Lapsen kirja nostaa vanhemmuuden ja oman lapsuuden esiin jo raskausajan työskentelyissä. Vanhempi joutuu pohtimaan omaa vanhemmuuttaan sekä omien vanhempien antamaa perintöä lapsuudestaan. Vanhemmat opettavat tiedostamatta lapsiaan tulevaisuutta varten ja lapset usein huomaavat toistavansa vanhmpiensa tapoja tullessaan itse vanhemmiksi, niin hyvässä kuin pahassa. Näiden tapojen tiedostaminen ja miettiminen mahdollistavat pahoista tavoista irroittautumisen ja uusien parempien vanhemmuusmallien syntymisen.

Vauvan kehitys on parhaimmillaan varhaisessa vuorovaikutuksessa, kuitenkin äidin päihteiden käyttö vaikeuttaa merkittävästi hyvän vuorovaikutuksen syntymistä, sekä altistaa niin äitiä kuin lastakin erilaisille haitoille. Äidin omat lapsuuden hoivakokemukset sekä äidin psyykinen tila ovat osaltaan vaikeuttamassa äidin ja lapsen vuorovaikutuksen syntymistä. Äidin poissaolot ja psyykinen oireilu vaikeuttavat äidin reagointia vauvan tarpeisiin. Näin ollen varhainen vuorovaikutus häiriintyy. Päihdeäideillä saattaa usein olla epärealistisia odotuksia lasta kohtaan. Äiti saattaa jopa odottaa että päihdeongelma katoaa lapsen syntyttyä, ja kun nämä odotukset eivät täyty, se tuo äidille suuren pettymyksen tunteen. (Savonlahti, Pajulo & Piha 2003, 327–328.)

7 LAPSEN KIRJA VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN TYÖVÄLINEENÄ

Avopalvelutyöskentely perustuu rajattuun havainnointiin ja näiden havaintojen kautta tehtyihin päätelmiin. Avopalvelun ohjaaja ei voi koskaan olla täysin varma, mitä asiakkaan elämässä tapahtuu, kun tämä ei ole avopalvelussa. Esmiinan ohjaajat työskentelevät tiiviisti asiakkaan kanssa saadakseen kuvan kotona tapahtuvista asioista. Suurena apuna on laaja verkostoyhteistyö, mutta myös monipuoliset työskentelytavat, joita tukemaan Lapsen kirja on tehty.

Materiaali kostuu lähinnä erilaisista täydennystehtävistä, mutta olemme oman osaamisemme rajoissa lisänneet muutaman käytännönharjoitteen vanhemmalle ja lapselle. Kaikkien tehtävien päätarkoitus on tukea varhaista vuorovaikutusta, mutta myös auttaa ohjaajaa ja asiakasta keskustelemaan tehtävien aiheista, ja sitä kautta löytämään ne asiat, joissa tarvitaan apua ja tukea Esmiinalta. Olemme, että vanhemman ja lapsen välinen kiintymyssuhde on tärkeä ja sitä tulisi tarvittaessa vahvistaa. Kirjan käytännön tehtävät vahvistavat lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta esimerkiksi katsekontaktein ja kosketuksin. Yksinkertaiset harjoitteet rohkaisevat vanhempaa olemaan enemmän kontaktissa vauvaan myös muulloinkin. Tehtävät auttavat vanhempaa tulkitsemaan lapsen viestejä ja löytämään niitä asioita, joista lapsi pitää.

Olemme kategorioineet tehtävät neljään eri pääryhmään: minä ja lapsi, lapsi näkyväksi, lapsen hyväksi ja vanhemmuus. Kategorioiden rajat ovat häilyviä ja moni tehtävä sopisi useamman otsikon alle, mutta selvyuden vuoksi jokainen tehtävä esiintyy osiossa vain kerran.

Minä ja lapsi kategorian tehtävät haastavat vanhemman pohtimaan omaa suhdettaan lapseen ja sitä, minkälaista perhe-elämää kohti haluaisi pyrkiä. Tähän kategoriaan kuuluvat ”Tuloosi valmistautuminen”, ”Kirje masuvauvalle”, ”Sinä tunnet minut”, ”Kaste/nimenanto”, ”Sukupuusi”, ”Hellyyttä puolin ja toisin”, ”Leikit ja lorut”, ”Tulevaisuuden haaveita”, ”Syntymäpäivät”, ”Yhdessä”, ”Matkalla” ja ”Ensimmäinen joulukuusi”.

Kristillisessä uskossa arvot ovat tärkeä osa uskoa ja ihmisen elämää. Kristinuskossa arvot pohjautuvat kymmeneen käskyyn. Arvot vaikuttavat ihmisen käyttäytymiseen ja toimintaan. Tulevina kirkon alan ammattilaisina koemme että on tärkeää nostaa perheen arvot myös Lapsen kirjaan. Perheen ja vanhempien arvot heijastuvat suoraan lapsen elämään, tulevaisuuteen ja perheen arkeen. Usein kaikkia arvoja ei edes tiedosteta. Tästä syystä vanhempien on hyvä pohtia millaisia arvoja tulee perheessä vaalia ja tavoitella, ja onko perheen arvomaailmaa tarpeellista muuttaa. Esimerkkinä tästä voisi olla tilanne jossa vanhemmalle tärkeäksi arvoksi nousee päihteet ja siihen liittyvä maailma. Näin ollen vanhempien on hyvä pohtia työntekijän kanssa onko kyseinen arvo perheen, ja etenkin lapsen kannalta tärkeä ja oleellinen. Kirjan tehtävät on hyvä työväline tällaiseen pohdintaan. Vanhempien arvomaailma saattaa olla vääristynyt omien lapsuuden kokemusten tähden, ja ne eivät välttämättä ole soveltuvia lapsi perheeseen. (Heinimäki & Järveläinen 2002, 7–11.)

Työelämän tahon toiveena oli, koska Lapsen kirja tulee Esmiinaan, jossa asiakkaat saattavat kuulua myös muihin uskontokuntiin kuin kristinuskoon, ettei Lapsen kirjassa korostettaisi kristillisiä arvoja, vaan arvoja pohdittaisiin kirjassa yleisesti. Toki arvot kuuluvat kaikkiin uskontokuntiin jollain tavalla ja ne nousevat niissä esille niille ominaisella tyylillään. Suomalaisessa yhteiskunnassa kaste ja joulu ovat kuitenkin niin vahvasti osa kulttuuriamme, että olemme uskaltaneet antamaan niille omat tehtävänsä. Vanhemmalla on oikeus jättää kyseiset tehtävät täyttämättä, jos ne eivät hänen perheensä elämään kuulu.

Päihdeongelmaisen vanhemman voi olla vaikeaa tottua nostamaan toisen tarpeet omien edelle. Päihderiippuvaisen elämän keskipiste ovat päihteet ja oma päihteiden saanti on tärkeintä. Tämän takia on tärkeää tehdä lapsi ja tämän tarpeet mahdollisimman näkyväksi vanhemmalle. Lapsi näkyväksi kategorian tehtävät "Masuvauvan arkea", "Tervetuloa maailmaan", "Tällainen sinä olet", "Ensimmäiset", "Paino ja pituus", "Minäkin haluan leikkiä", "Valokuvat", "Miten ilmaiset tahtoasi", "Sinä puhut", "Piirrustuksiasi" ja "Jalan kuva", pyrkivätkin nostamaan esiin lapsen ominaisuuksia, luonnetta ja ainutlaatuisuutta.

Vanhemmuuteen kuuluu myös toimiminen lapsen parhaaksi, vaikka vanhempi joutuisikin joustamaan omista suunnitelmistaan. Lapsen "Verkosto-" ja "Tarvekartan" täyttäminen, vuorokausirytmien tarkastelu ja "Arjen rakentamista" tehtä-

vät kehottavat miettimään, ketkä ja mitkä asiat ovat hyväksi lapselle ja perheelle uudessa elämänvaiheessa. Arjen rutiinit voivat olla myös vieraita asioita vanhemmille, joiden omat vanhemmat ovat olleet päihderiippuvaisia. Kaikilla ei ole edes olemassa mallia normaalista perhearjesta, jolloin sen tukeminen pala, palalta läpi käyminen on tärkeää.

Vanhemmuutta tarkastellaan vahvimmin vanhemman omasta näkökulmasta tehtävissä ”Meistä tulee vanhemmat”, ”Neuvolassa”, ”Monenlaisia vanhempia”, ”Mitä on vanhemmuus” ja ”Tukea”. Vanhemmuuden pohtiminen ja tukeminen ovat ensiarvoisen tärkeitä varhaisen vuorovaikutussuhteen muodostumiselle ja vahvistumiselle. Oman lapsuuden pohtiminen ja oma suhde vanhempiin auttavat vanhempia pohtimaan, minkälaisen suhteen omaan lapseen haluaa. Tämä pohdinta auttaa kiintymyssuhteen muodostumisesta. Vanhempia tarvitsee luottamusta omaan vanhemmuuteensa ja kykyä arvioida sitä. Hänen täytyy myös hyväksyä tosi asia, että aina ei onnistu, mutta siitä ei pidä lannistua.

Lapsen kirjassa tehtävät etenevät kronologisessa järjestyksessä raskaudesta kohti 3 –vuotis syntymäpäivää eivätkä yllämainittujen kategorioiden mukaan. Kronologisuus on lukijaystävällisempi tämän tyyppisessä kirjassa, jossa lasta tarkastellaan eri kehitysvaiheissa. Myös jälkeen päin kirjan tarkastelu on mielekkäämpää, koska kirjan selaamisen myötä lapsen kehitys etenee loogisesti, eikä hypi satunnaisesti. Lapsi kehittyy kuitenkin huimaa vauhtia ensimmäisinä vuosinaan ja jo kuukaudenkin ikäero on huima kahden vauvan välillä.

Esmiinan asiakkaiden on usein vaikeaa pukea tunteitaan sanoiksi tai kertoa sujuvasti ja kuvailevasti itsestään tai arjestaan. Toivomme kirjan helpottavan tätä ongelmaa merkittävästi. Tehtäviä voi tehdä alkuorientaationa tulevaa keskustelua ajatellen tai antaa keskustelun päätteeksi ”kotiläksyksi”. Tavoitteena olisi, että kirjan kautta jokainen vanhempi saisi lisää sanoja käyttöönsä. Tehtävistä on pyritty tekemään monipuolisia, jotta jokaiselle löytyisi niin helposti täytettäviä kuin hieman haastavempia tehtäviä. Esimerkiksi toiselle voi olla helpompaa kirjoittaa vapaasti tekstiä kun taas valmiiden sanojen ympäröinti voi olla haastavaa ja päinvastoin.

Parhaimmillaan lapsen kirja voi auttaa löytämään asioita, joita vanhempi tai ohjaaja ei osannut odottaa. Se voi avata uudenlaisen keskusteluyhteyden ohjaajan ja asiakkaan välillä. Tärkeää on luottamus kirjaan täytettäessä. Vanhemman

täytyy saada itse päättää, mitä hän kirjasta haluaa ulkopuoliselle näyttää. Ilman tätä luottamusta ei voi olettaa vanhemman kertovan tai kirjoittavan vaikeista tilanteista arjessa.

Ohjaajan rooli kirjaa täytettäessä voi vaihdella paljonkin. Toiset tehtävät ovat helppoja ja asiakas täyttää hetkessä itsenäisesti. toiset vaativat enemmän miettimistä ja paneutumista. ”En mä tiedä” on varmasti vastaus, jota ohjaajat tulevat kuulemaan. Ohjaajan haasteena on pyrkiä työskentelyssä kannustamaan tekemään näitä pohdintoja, eikä tyytymään ”en mä tiedä” –vastauksiin. Myöskään helpon tuntuisia tehtäviä ei kannata sivuuttaa, vaan käydä nekin asiakkaan kanssa läpi. Niistä voi löytyä työskentelyn kannalta arvokkaita tunteita tai huolia. Pituus ja painokäyrien takaa voi nousta esiin vanhemman huoli lapsen syömisestä tai helpotus siitä, että lapsi päihdealtistuksesta raskausaikana huolimatta, kehittyy normaalisti.

Jokainen asiakas on erilainen ja myös tehtävät näyttäytyvät jokaisen kohdalla eri tavoin. Aikaa myöten kuitenkin varmasti löytyy oma hyväksi havaittu työskentelytapansa kirjan parissa.

8 PROSESSIN ETENEMINEN

Opinnäytetyömme prosessi alkoi keväällä 2010, kun Esmiinasta tuli toiveena tehdä Lapsen kirja eli kirja, joka perustuu varhaiseen vuorovaikutukseen. Keväällä 2010 suunnittelimme yhdessä, millaisia tehtäviä kirjassa tulisi olla. Pohdimme myös, mikä olisi työmme teoriapohja. Teoriapohjaksi opinnäytetyöhömmme päädyimme valitsemaan varhaisen vuorovaikutuksen. Alkukesästä 2010 pidimme Esmiinan kanssa palaverin, jossa esittelimme omia ideoitamme ja kuulumme Esmiinan toiveita ja ideoita. Opinnäytetyösuunnitelma valmistui kesällä 2010. Lapsen kirjaa varten tarvitsimme jonkun kuvittamaan kirjaa, sillä itseltämme ei sellaista taitoa löytynyt. Saimme kuvittajaksi Martiinan serkun, Sanna Kesälän.

Syksyllä 2010 pidettiin Esmiinan kanssa palaveri, jossa kuultiin lisää ideoita ja ehdotuksia. Alkuun lapsen kirjasta oli tarkoitus tulla ihan kirjamuotoinen, mutta rahoitusongelmien tähden tämä asia jäi vielä hieman epäselväksi. Myös ensikoti Helmiina oli kiinnostunut osallistumaan Lapsen kirjan suunnitteluun, mutta aika-tilaongelmien ja Esmiinan ja Helmiinan työskentelytapojen erilaisuuden vuoksi Helmiina jäi pois.

Loppusyksystä 2010 kokosimme ajatukset yhteen ja päivitimme, mitä kukin tahollaan oli tehnyt. Meidän oli myös suunniteltava, millaisia tehtäviä tarvitsimme kuvina, esimerkiksi sukupuu, verkostokartta ja niin edelleen, jotta osaisimme kertoa kuvittajalle, mitä tarvitsisimme. Kerroimme hänelle myös muita toiveita kuvien suhteen.

Talvella 2010 - 2011 teorian tekeminen edistyi vauhdilla, ja teimme kirjaan tehtäviä omilla tahoillamme sekä kokosimme ja vertailimme tehtäviä ja pohdimme niiden toimivuutta käytännössä. Koska teorianamme pohjautuu varhaiseen vuorovaikutukseen pidimme tärkeänä että kirjassa olisi sen vahvistamiseen vielä enemmän tehtäviä myös vanhemman näkökulmasta. Sillä varhaisen vuorovaikutuksen muodostuminen vaikuttaa myös lapsen tulevaisuudessa ihmissuhteiden muodostumiseen. Äiti pystyy jo vatsassa aistimaan vauvan liikkeitä ja tun-

temuksia, joka on jo alku varhaiselle vuorovaikutukselle ja tästä syystä teimme kirjaan myös lisää tehtäviä jotka liittyvät raskausaikaan. Nämä tehtävät auttavat myös valmistautumaan vanhemmuuteen.

Keväällä 2011 suurin osa tehtävistä oli valmiina ja niitä lähetettiin Esmiinaan koekäyttöön. Toiveenamme oli että kirjan jo valmiita tehtäviä olisi ehditty kokeilemaan Esmiinan asiakkailla, mutta Esmiinan aikatauluista ja resursseista johtuen se ei ollut mahdollista. Vanhemmilta saatu mahdollinen palaute olisi ollut meille tärkeää. Myöhemmin pidimme Esmiinassa palaverin, jossa saimme jo valmiista tehtävistä palautetta ja parannusehdotuksia. Niiden pohjalta teimme muun muassa tehtäviä, joissa otettiin huomioon enemmän isän osallisuutta. Toiveena oli, että osa tehtävistä olisi sellaisia, joita voi tehdä kumpi tahansa vanhempi.

Korjasimme myös ulkoisia ja kielellisiä asetuksia, kuten kuvien paikkoja ja sanamuotoja, jotta tehtävistä tulisi selkeämpiä. Olisi ollut hyvä jos olisimme käyneet Esmiinassa esittelemässä jo valmiita tehtäviä, jotta väärinymmärryksiltä tehtävien osalta olisi vältytty. Kevään aikana teoria laajeni, ja löysimme lisää lähdekirjallisuutta opinnäytetyötämme varten. Tutustuimme ideoita saadaksemme teoksiin Lapsen aika, Kulta-aika lapsuuden pienokaisen oma kirja, Pikkunallen vauvakirja ja Ensimmäiset vuoteni. (Geddes, 2010; Lapsuuden muistojä; Lehtovaara, 2010; Lepp, 2009.)

Kesällä 2011 saimme kuvittajalta jo valmiit kuvat ja liitimme ne tehtäviin. Teimme kesällä 2011 tarvittavat korjaukset tehtäviin ja tuotimme lisää tehtäviä, kuten tehtävät, jotka liittyivät arjen perusasioihin, miten arkea rakennetaan sekä äidin tukemiseen liittyvä tehtävä, millaista tukea äiti saa ja mistä. Joitakin sanamuotoja oli myös korjattava, jotta tehtävät olisivat selkeitä ja helposti ymmärrettäviä sekä yhtenäisiä keskenään. Koimme, että saamamme palaute Esmiinasta oli meille ensiarvoisen tärkeää, jotta kykenimme parantamaan tehtäviä ja eteneään opinnäytetyöprosessissamme. Pidimme tärkeänä, että kirjaan tulee tehtävien lisäksi tilaa lapsen valokuville, lapsen piirustuksille ja esimerkiksi lehti- leikkeille. Lähetimme kesän aikana avustushakemuksia Nutricialle, joka valmistaa muun muassa Nan ja Muksu tuotteita, jotta he tukisivat kirjahankettamme, sillä heillä oli menossa projekti, jossa he tukivat Ensi- ja turvakotiliiton toimintaa. Harmiksemme saimme kuitenkin kieltävän vastauksen.

Kesän ja syksyn 2011 aikana kokosimme tehtävät yhteen. Alkusyksystä kirjan tehtävät olivat yhdessä kirjamuotoisessa tiedostossa, ja saimme myös liitettyä tehtäviin kuvat. Halusimme kuitenkin vielä lisää kuvia työhömme ja tarvitsimme esimerkiksi vielä vauvan tarvekartan kuvana. Pyysimme kuvittajalta lisää kuvia ehdotuksiemme pohjalta. Samalla lähetimme avustushakemuksen muun muassa Liberolle, Pampersille, Reimalle, Tutalle, Muumivaipat Oy:lle, WSOYlle, Tammelle, Ainulle, Lapsen oikeuksien tuki ry:lle, Mannerheimin Lastensuojelu Liitolle ja PS-kustannukselle. Vastaus kaikista kuitenkin oli, että eivät voi osallistua opinnäytetyömme tukemiseen.

Alkusyksystä lähetimme korjatun ja muunnellun version Esmiinaan, josta saimme palautetta tehtävistämme. Palautteen pohjalta korjasimme ja teimme muutaman tehtävän lisää kirjaa varten. Esmiinasta tuli palautteena että voisiko kirjassa olla joitain käytännön tehtäviä vanhemmille, mitä vanhemmat voivat tehdä yhdessä lapsen kanssa. Tämän pyynnön johdosta teimme kirjaan muutaman yksinkertaisen käytännön harjoitteen, jotka vahvistavat varhaista vuorovaikutusta sekä kiintymyssuhdetta, ja joita on helppo toteuttaa missä ja koska vain.

Syksyn aikana teoria sai lopullisen muotonsa, ja viimeiset tehtävät valmistuivat sekä aikaisemmat tehtävät muokattiin valmiiksi. Saimme kuvittajalta viimeiset kuvat, jotka saimme liitettyä loppuihin tehtäviin. Lisäsimme kirjaan sivuille myös loruja, joita vanhemmat voivat opetella ja lausua lapselle, jos he eivät itse tiedä valmiiksi esimerkiksi omasta lapsuudesta opittuja. Lorut tuovat myös hyvin täydennystä kirjaan kuvien rinnalle. Loppusyksystä 2011 saimme opinnäytetyömme nykyiseen muotoonsa ja se lähetettiin esitarkastukseen koululle ja työelämäntahollemme. Esmiinalta tuli vielä toive saada saatesanat ohjaajalle, miten he hyötyvät kirjasta ja miten he voivat markkinoida kirjaa vanhemmalle joka tulee Esmiinan asiakkaaksi. Toisena toiveena Esmiinasta oli että tekisimme liitteeksi palautelomakkeen vanhemmille (Liite 2). Lapsen kirjan täyttämistä, joka jäisi Esmiinaan, jotta tulevaisuudessa Lapsen kirjan työskentelyä voitaisiin parantaa.

Teimme Esmiinaan yhden valmiiksi täytetyn kirjan, josta Esmiinan ohjaajien on helppo perehtyä kirjaan ja tarkistaa, mikä tehtävän tarkoitus on. Koimme sen tärkeäksi siitä syystä, että vuosien varrella ohjaajat luonnollisista syistä vaihtuvat, ja emme kykene aina olemaan paikalla esittelemässä kirjaa. Tammikuussa

2012 pidämme Esmiinassa seminaarin, jossa esittelemme kirjan. Käymme läpi kirjan tehtävät ja kirjan tekemiseen liittyvän prosessin, sekä jätämme materiaalin Esmiinan haltuun, myös Helmiina on kutsuttu mukaan tähän seminaariin.

9 LAPSEN KIRJAN ÄÄRELLÄ

Lapsen kirjan luominen on ollut pitkä, mutta antoisa prosessi. Meillä oli alusta asti selkeä visio siitä, mihin suuntaan haluamme kirjaa viedä. Emme myöskään halunneet tuottaa tylsää mustavalkoista lomakepohjilta näyttävää kokonaisuutta. Halusimme kirjan olevan myös ulkoasultaan kilpailukykyinen aikaisemmin julkaistujen vastaavanlaisten kirjojen kanssa.

Yhteistyö Esmiinan kanssa oli palkitsevaa. Esmiinalta saimme säännöllisesti palutetta ja yhteydenottoihimme vastattiin aina. Esmiinalla oli myös selkeät toiveet kirjan suhteen, jotka he osasivat tuoda esille. Hiljalleen kaksi visiota sulautui yhdeksi, Lapsen kirjaksi.

Intohimomme kirjan tekoa kohtaan sai teoriaan perehtymisen tuntumaan toisarvoiselta ja vaarana olikin, että teoria jäisi kirjan rinnalla vajaavaiseksi. Pyrimme kuitenkin koko prosessin ajan pitämään silmämme auki hyvien lähteiden varalta.

Aluksi oli vaikeaa erottaa, miten teoria näkyi tuotoksessamme. Oivalsimme kuitenkin, ettei varhainen vuorovaikutus ollut mitään ihmeellisiä temppuja tai esityksiä vaativa asia, vaan arjentilanteita vanhemman ja lapsen välillä. Tämän oivalluksen myötä löysimme entistä käytännönläheisemmän näkökulman kirjamme tehtäviin.

Kirjan alkaessa muodostua olemme tarkastelleet sitä henkilökohtaisesti ja ammatillisesti. Monesti huomaamme miettivämme, mitä tästä tehtävästä voisi nousta tai miten minä käyttäisin tätä tehtävää työssä. Onkin sääli ettemme päässe, ainakaan vielä toistaiseksi, itse käyttämään kirjaa työvälineenä. Pienten lasten kanssa työskennellessä voimme kuitenkin varmasti hyödyntää oppimaamme, ja työnkuvasta riippuen, myös osioita kirjastamme.

LÄHTEET

- Eronen, Sanna; Kanninen, Katri; Katainen, Saara; Kauppinen, Laura; Lähdesmäki, Mari; Oksala, Else & Penttilä, Mia 2001. Persoona kehitys psykologia. Helsinki: Edita.
- Geddes, Anne 2010. Ensimmäiset vuoteni. Helsinki: Lasten keskus.
- Heinimäki, Jaakko & Järveläinen, Petri 2002. Tosi paha hyvä – etiikka. Keuruu: Otava.
- Holmberg, Tiina 2003. Lapset ja vanhempien päihdeongelma. Helsinki: Lasten keskus
- Juttula, Sanna 2006. Yhteisvastuukeräys 2004: ”Jotta äidinrakkaus toteutuisi” Teoksessa Ritva Nätkin (toim.) Pullo, pillerit ja perhe. Juva: WS Bookwell, 55–80
- Kivijärvi, Marja 2003. Äidin sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa. Teoksessa Pirkko Niemelä; Pirkko Siltala, & Tuula Tamminen, (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 252–260.
- Kouvo, Anna & Silvén, Maarit 2010. Vuorovaikutus, varhainen kiintymyssuhde ja psyykkinen hyvinvointi. Teoksessa Maarit Silvén (toim.) Varhaiset ihmissuhteet – Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva kustannus, 65–89.
- Laitila, Nina 2011. Vastaava ohjaaja, avopalveluyksikkö Esmiina. Espoo. Sähköpostiviesti 22.8. Vastaanottaja Elli Piirainen. Tuloste tekijän hallussa.
- Lapsuuden muistoja. Östersundom: Oy Kirjalito Ab.
- Lehtovaara, Arvo & Karma, Maija 2010. Kulta-aika lapsuuden pienokaisen oma kirja. Porvoo: Bookwell Oy. 42. painos.
- Lepp, Mati 2009. Pikkunallen vauvakirja. Helsinki: Tammi.

- Mäkiranta, Marja 2004. Äitiys ja päihdeongelman hoito Oulunkylän ensikodin hoitotyön arviointi vuosina 2000 - 2002. Helsingin yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan laitos. Sosiaalityön ammatillinen lisensiaatintutkimus.
- Määttänen, Kirsti 2003. Tunnot ja liikkeet sanattoman ymmärtämisen perustana. Teoksessa Pirkko Niemelä; Pirkko Siltala, & Tuula Tamminen (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 58–69.
- Nätkin, Ritva 2006. Kulttuurisista merkityksistä hoidon tutkimukseen. Teoksessa Ritva Nätkin, (toim.) Pullo, pillerit ja perhe. Juva:WS Bookwell, 5–22.
- Ojanen, Minna 2006. Äiti korvaushoidossa. Teoksessa Ritva Nätkin (toim.) Pullo, pillerit ja perhe. Juva: WS Bookwell, 107–136
- Puolimatka, Tapio 2010. Kasvatus, arvot ja tunteet. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy. 2. Painos.
- Ritvanen, Annukka 2004. Epämuodostumat ja raskaudenaikaiset altistukset. Kätilölehti 109 (2), 52–56.
- Ruisniemi, Arja 2006. Vanhemmuus päihderiippuvuudesta toipumisen voimavarana. Teoksessa Ritva Nätkin (toim.) Pullo, pillerit ja perhe. Juva: WS Bookwell, 165–188.
- Salo, Saara; Tuomi, Kirsi i.a. Hoivaa ja leiki vauvan ja vanhemman vuorovaikutus. Psykologien kustannus oy.
- Savonlahti, Elina & Pajulo, Marjaterstu 2001. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus – tieteen näkökulma. Teoksessa Maarit Andersson (toim.) Tartu hetkeen. Apua ja hoitoa päihteitä käyttäville vauvaperheille. Helsinki: Nykypaino Oy, 136–144
- Savonlahti, Elina, Pajulo, Marjukka & Piha, Jorma 2003. Päihdeäidit, vauvat ja varhainen vuorovaikutus. Teoksessa Pirkko Niemelä; Pirkko Siltala, & Tuula Tamminen (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 327–338.
- Siltala, Pirkko 2003. Varhainen vuorovaikutus kokemuksena ja tutkimuksen valossa. Teoksessa Pirkko Niemelä; Pirkko Siltala, & Tuula Tamminen, (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 16–43.

- Sinkkonen, Jari 2003. Lapsen kiintymyssuhteen syntyminen ja sen häiriöt. Teoksessa Pirkko Niemelä, Pirkko Siltala, & Tuula Tamminen (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 92–106.
- Sjöberg, Leena 2009. Miksi ääneni ei kuulu. Teoksessa Sinikka Kuosmanen (toim.) Vauvan ääntä etsimässä. Helsinki: Nykypaino Oy, 17–36.
- Tamminen, Tuula 2004. Olipa kerran lapsuus. Helsinki: WSOY.
- Väyrynen, Sanna 2006. ”Multa on viety se kaikesta tärkein...” Teoksessa Ritva Nätkin (toim.) Pullo, pillerit ja perhe. Juva: WS Bookwell, 81–106.

LIITE 1: LAPSEN KIRJA

TEOS AINOASTAAN TEKIJÖIDEN HALLUSSA.

LIITE 2: Palautelomake Lapsen kirjasta

Ympyröi jokaisesta kysymyksestä sinun kokemustasi parhaiten kuvaava vaihtoehto (1= täysin samaa mieltä, 2= osittain samaa mieltä, 3= ei samaa eikä eri mieltä, 4= osittain eri mieltä, 5= täysin eri mieltä). Tyhjille riveille voit tarkentaa ja täydentää vastaustasi. Palaute jää Esmiinan ohjaajille, ja sitä käytetään toiminnan kehittämiseen.

Kirjan täyttäminen oli mielestäni sopivasti haastavaa:

1 2 3 4 5

Olisin kaivannut kirjan täyttämiseen enemmän tukea Esmiinan ohjaajilta

1 2 3 4 5

Tehtävien ohjeistukset oli helppo ymmärtää

1 2 3 4 5

Tehtävien tekeminen auttoi minua huomioimaan lastani enemmän

1 2 3 4 5

Kirjan tehtävistä oli minulle ja perheelleni apua tulevaisuuteen

1 2 3 4 5

Tehtävä jonka nimi on _____ auttoi minua erityisen paljon.

Mitä muuta olisit kaivannut kirjalta?

Mitä muuta jäit kaipaamaan Esmiinassa

LIITE 3: Saatesanat Esmiinalle

Olemme tehneet yhteistyössä kanssanne Lapsen kirjan, ja sen valmistamisessa toteutimme teiltä saamiamme ohjeita ja toiveita. Kirjan tekeminen on ollut pitkä mutta antoisa prosessi, toivottavasti myös Esmiinalle. Toivomme täten että kirja vastaa tarpeitanne ja siitä on paljon hyötyä työssänne.

Kirjan on tarkoituksena olla työvälineenä, osana arjen työtänne helpottamassa. Kirja toivottavasti avaa ja luo hyviä ja antoisia keskusteluja teidän ja asiakkaan välillä. Toivomme erityisesti että kirja auttaa ymmärtämään paremmin asioita mitä asiakkaan elämässä tapahtuu Esmiinan ulkopuolella, ja näin ollen muodostamaan kokonaisuuden asiakkaan koko arjesta.

Toiveenamme on että täytätte kirjaa yhdessä vanhemman kanssa, ja olette vanhemman tukena ja apuna tehtävien prosessoinnissa. Kirjan tehtävien avulla asiakkaan on helpompi ottaa puheeksi asioita joihin hän kaipaa Esmiinan tukea, kuin normaalin keskustelun avulla. Tehtävät tuovat esille asioita, joita ei välttämättä osaisi ajatellakaan; mitä kaikkea vanhemmuuteen liittyy. Myös vanhemman oma lapsuus vaikuttaa vahvasti äidin ja isän omaan vanhemmuuteen.

Teillä on mahdollisuus asiakkaan tarpeiden mukaisesti valita mitkä tehtävät kirjasta täytätte yhdessä asiakkaan kanssa, ja myöhemmin asiakas voi esimerkiksi Esmiinan jakson päätyttyä omatoimisesti täyttää loput tehtävät.

Vaikka alussa kirjan käyttöön ottaminen arjen työhön voi tuntua raskaalta, uskomme että pidemmän ajan kuluttua, käytön vakiinnuttua, kirjasta on paljon apua asiakas työssänne. Kirjan käyttöönotto on pitkä prosessi, joka vaatii huolellisen perehtymisen. Toivomme myös, että asiakkailta saadun palautteen myötä kirjan käytöstä, kirjan työskentelyä on mahdollista jatko työstää vielä enemmän teidän tarpeitanne mukaillen.

Kirjan avulla saatte työhönne jotain ainutlaatuista, sillä toista vastaavanlaista kirjaa ei ole.